

ODLOMAK NEDOREČENE ISTINE

DANILO KNEŽEVIĆ

Duboko negde u nama sluttimo odzvuke umetničkog stvaralaštva ljudi koji izranjaju i uranjaju u domene trajanja istina koje nas karakterišu i poriču zajedno. Negde se oni radjaju i ugasnu čudno i neočekivano. Njihovo svetlo zasija kroz pomrčinu. Zatreperi i nestane. Smisao trajanja ili trajanje smisla, odgovornu iskru koja je morala da se ugasi, a njeno vreme ostaje trajanje pisca čoveka s nama sadašnjim i s nama budućim. Sve ono što svojim prisustvom beleži vreme postojanja i sve što novim zracima otkriva nove prostore i kopka u svom prebivalištu mravinjom upornošću, to poriče oceanu sopstvenog truda i traži svoj ostsaj, tamo gde klija novo u novim uslovima. Svoju nužnu i pravu egzistenciju življenja ima svaka umetnost na flu iz koga izrasta i među ljudima koje oblikuje.

— Za nama su takve istine oličene u delima naših pisaca. Za nama je jedno JUČE. Živimo u ovom DANAS. Deo smo jednog SUTRA koje nužno odlaže svoje svitanje. Ono izmiče pred željama i htenjima ljudi svih generacija. Možda zato, da i nas uveče na start danonoćnog osvajanja tajni prirode i života. I svako nosi u sebi po jednu čašu bola. Nosi poneki kutak koji jednako boli, smeje se, i napada. Pesnik Davičo je zalečio sve što ga bridi — gorčinom i na ostrici svoga stiha. Raznevo jednu sluttnju. Poklonio je srcima svih ljudi. Njegovo uvek suzi smehom i otokrovnjem novog i nepoznatog prostora. Prostora, između života i smrti, između sadašnjosti i budućnosti. On strasno plodi sve teme vremena, prirode i stvari. Oblači ih u ruho svojih pesničkih vizija, krojeći neizmernim makazama svoje sadašnjosti.

Sve te preokupacije čovekove misli, osećanja, i čoveka koji je semenka nekog divljeg ploda spremjena za rezervu u pohlepnom mravinjaku čovečanstva — pretstavlja jedan nesrcpan motiv pesničkog komponovanja svega — u zvuk, stih i pesmu. Svega što je bilo. Svega što je danas. I svega što će doći sa sutrašnjim danom da nas iz krznenih povojia duha omekša za toploljudsku budućnost. Jer stojimo, jedanput više od umetničke misli koja nam dešifruje tajne budućnosti uraljene lepotom nedorečenih istina. Možda se radjamo da ujedamo kao zmije. Ali ujed svakog vremena u kome ljudi stvaraju da bi lepše živeli, utoliko otrovi pozeeije preboi neprebolovane istine čoveka u sebi i čoveka u društvu.

Životni i pesnički rad Oskara Daviča liči na noćni let svica koji u svoju žiškastu svetiljku uplja višak mraka, da bi njegovim sledbenicima budućnost bila bakšiš ljubavi. Slobdu zgrtati kroz rešetke svetlosnih mreža. Učiniti jedan napor, jednako pesnički i društveni, kako bi se otklonila evolucija istine da: „Iver pada pokraj klada“. (Davičo) Treba stići pa makar se zadihano kačili na voz dugotračni. Treba proširiti obrise smeha. Uvek u letu, makar se na krilima odmarati kao evropska stada divljih turista u Africi. Treba ponirati sa suznom gorčinom svih ponornica. Treba, jer nužno se orestri prijavštine sopstvenog ležaja bez p omene. Oni su za pesnika bili borački srezani u mnogim samicama u kojima je ostavljena kipuća snaga i ljubav.

Umesto ljudskog zadaha čuo se zadah smrti. Ona je bila jedini gost koji je zveketoem gvozdja u ključaonici najavljuvao svoj dolazak. Njena poslednja ponuda često je mimoišla borca čoveka i pesnika. Možda i onda kada je

pripreman mitrovački banket udaraca. I onda, kada je: „Pljuštalo od petog sprata do podruma“.

Borac pesnik je rekao:

„Krvu moje kapljice sjajne
pre ču ja kap po kap
no reči što ću slog
da levam
reči izdajne.
I zalud, zalud, sve vam.“

(Davičo)

Bila je to zakletva krvi koja ostaje:

„Ostani svoj i takav
kakav jesi.
Ostani, i kada pepeo
vetru kaže: Raznesi!“

(P. Surep)

Ovako zakletog stvaraoaca dobila je naša književnost u umetničkoj ličnosti Oskara Daviča. Književnost svog savremenog slikara u stihu i prozi. Slikara svih svojih previranja. Njegovo veliko književno i iskustveno imanje nijansira sve probleme izobličene do besvesti ljudskog duha. Ono u čemu se radjalno lome njegove vizije života, to je snaga talenta koja iznedjuje ustaljenje asocijacije čitalaca. Pesnički domeni se uzajamno odbijaju kod Daviča — pisca čije je sečivo duboko i do balčaka ušlo u tkivo naše savremene literature. Ovaj pesnik, danonoć-

od nas koji joj i onako izmiče, mi smo u prilici da sudelujemo, ali i da intervenišemo u procesu oformljenja novog čoveka, dovoljno novog, i isuviše čoveka“. (Davičo)

Karakteristične ubičajenosti sa kojima se susrećemo na stranicama proze i poezije, koje nam sugeriraju Davičove ličnosti, govore njegovu istinitost u sakupljanju svih kvaliteta ljudski udruženi u čoveku sadašnjosti. Nećemo se mnogo udaljiti od mogućnosti poricanja idealiziranog čoveka, ako u svim osobenostima Miće i Rsvaca nadjemo po delić naših poznanika. Njegovu osnovnu strast uočićemo u sopstvenom obračunu i polemisanju iz idejnih profila ličnosti koje govore onim delom sebe što je čovečnost. Ako se za trenutak osamimo vrednosti više nužne nego namegljive, onda će za naše mogućnosti poimanja, savremena proza i poezija postati i ostati dekorisan bauk ličnih ili širih razmera stagnacije potstacane sopstvenom nalivnošću i prebudjenjem da je književnost u svom progresivnom razvoju dostigla cilj estetskih i sadržajnih normi. Razotkrivajući Davičov književni razvoj, dolazimo do istine koja govori o evolutivnom kretanju reči i dela. O delu koje postaje tkivo socijalističkog realizma u našoj književnosti. Koristići bogatu stvarnost, i imajući pred sobom ljude socijalističkih nastojanja, Davičo, se hvata u obradi činjenica sa ličnostima koje su naša stvarnost bile i ostaju. Čovek budućnosti, čovek komunisti, vreme u kome odzvanja koračnica nastupajućih snaga, to su izrazite teme, ponekad, uokvirene idolima i simbolikom ljudske znatiželjnosti. I polazeći od svih novina progresivnog kretanja društvene misli, i jedne koju grčevito brane iz principa uljudnosti ponirući u onu strani naše književnosti koja svetli revolucionarnom prošlošću, možemo jasno sagledati umetničku razudjenost naše literature (novog izraza) u delima koja je dao i koja obečava Oskar Davičo.

Njegov teško probojni panbiciir, kazivanja i novina oblikovanja bitnog i sporednog, deluje kao prijatnost izazvana obećanjem za koju ulažemo deo sebe da bi dobili deo drugog. Višespratna metalora protkana jedrim i nabreklim izrazom nudi se u zboru više. Ona uplja servirane istine ambijenta u kome pesnik jednako peva i uzdiše za filmom budućnosti. Ako još dalje odemo u traženju dodirnih tačaka kazivanja, načina oblikovanja i poetske forme stiha, onda ćemo sagledati koliko je ovaj pisac duboko prodro u vremensku humanizaciju revolucije i ljudi u njoj. Simboli čovečnosti i raznih psiholoških prefakanja jedne su od karakteristika u posleratnom krugu pišćevih inspiracija.

Prvenci njegovog književnog stvaranja bile su pesme u kojima je data psihologija detinjstva — trenutci autobiografskog.

— Čovek nije za rukovodeća mesta dok se ne našegrtuje na raznim po'ožajima. Možda bi ovu istinu mogli uklopiti u životnu prošlost Oskara Daviča, tražeći i u njoj iskustveni značaj na onim stranicama njegovih dela koje fiksiraju postojanost nemirenja u ime viših ideala generacije koju Davičo sledi, često, preuranjenim otokrovnjima u savremenom književnom stvaranju.

Rat je formalno bio prestao. Naslovne stranice listova donosile su senzacionalne naslove o ratnim operacijama. Rat je prestao, ali traje utisak njegove stravičnosti. U snu dolazi da opomene.

(NASTAVAK NA 8 STRANI)

KARIJATIDA

Rekao si mi da život traje
od tebe do umiranja.
Naučio si me da volim
samo tvoje telo u postelji dana
i da unapred shvatim smisao
tvojih neizgovorenih želja.

Otišao si
a nisi me naučio
kako da zaboravim tvoje reči
kako da zaboravim tvoj smeh
vedar i tužan u isto vreme
šta da radim sa grudima
obremenjenim uspomenamama.

Bio si ludj vajar, jednom,
kad smo se sreli.
Ali ja ntsam kamen
nisi me nezadovoljan bacio u more.

Ostavio si me nespretnim rukama vremena
da od mene oštirim dletima noktiju
odvajaju komad po komad
ne shvatajući da sam ja već odavno
završena statua.

Viorika VINETI

Nemoj da stojiš na vetru
Može lice da ti pocrni
Može haljinu da ti pocepa
Možeš da padneš na travu

Trava je zelena
I tvoje oči su zelene
Izmešaće ti se oči sa travom
Posle neću moći da te poznam

Vetar je kao tvoja kosa
Bacićeš mu se u naručje
Izmešaće ti se bedra sa smehom
Pa neću moći da te poznam

Nemoj da stojiš na vetru
Koža će da ti se naježi
Cipele ćeš da izgubiš
Odletećeš zajedno sa njim

Ljubiša KAKAŠIĆ

Matura

Plesali smo
pušili
i ispljali češe.
Naše ljubavi nosili smo u očima.
Nazdravljali smo maturi
i zamagljeni
zaklinjali se na vječito drugarstvo.
Toliko smo voljeli kolegince
(gdje je granica ljubavi i prijateljstva?)
Kučil
nosili smo pregršt ljubavi i mladosti
a mjesec je kazivao najduži put.
Na rastanku
poljubio sam kolegicu
prijateljski
i nježno do bezgraničnosti.

Davor ALIĆ

